

KLASMAN VE BÖLGE FUTBOL HAKEMLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI VE SORUNLARI

Social Status and Problems of Classifying and Region Referees

A. Haydar TEKİN* Yüksel SAVUCU** Fikret RAMAZANOĞLU***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Edirne bölgesi klasman ve bölge futbol hakemlerinin sosyo-ekonomik durumlarını ve sorunları belirlemektir. Bu amaçla çalışmaya Edirne bölgesinde bulunan ve faal olarak hakemlik yapan futbol hakemleri (N=35) çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmaya katılan hakemlerin sosyo-ekonomik statü ve sorunlarını belirlemek için survey yöntemi kullanılarak 28 soruluk bir anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS for windows programında analiz edilmiş ve verilerin “X”, “SS” ve frekans (yüzde) değerleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; Edirne ilinde hakemlerin çoğunluğu hakemlik yaptıkları branşı daha önceden yapmış, eğitim düzeyi yüksek ve kendilerini geliştirmede çaba içinde olan insanlar olarak görülmektedir. Görev yaptıkları yerlerin uygun şartlarda olamamasına ve maç ücretlerinin yetersizliğine rağmen hakemliği bir iş olarak değil, amatör bir anlayışla yapmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Hakem, Sosyo-ekonomik Statü.

ABSTRACT

The purpose of the study was to determinate the social status and problems of classifying referees and region referees in Edirne City. Totally 35 classifying referees and region referees in Edirne City were participated to the study.

Survey method which a questionnaire including 28 questions was used to determinate the social status and problems of referees. Data in this study was analysed by using SPSS Program for Windows and descriptive statistics and frequencies (X and SS).

As a result, it was shown that lots of referees are graduated from university or still student. In spite of taking the low price for the match and being insufficient fields, they have known their responsibilities and made their duties with understanding the amateur.

Key Words: Soccer, Referee, Socio-Economic Status.

* Trakya Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

** Dr. Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. ysavucu@marmara.edu.tr

*** Yrd.Doç.Dr. Firat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. fikretramazanoglu@firat.edu.tr

Giriş

Günümüzde kitleleri arkasından sürükleyen en popüler spor branşı futboldur. Medyanın da çok alakalı olduğu futbolda, uygulayıcıdan çok seyirci kitlesinin yoğun olduğu görülmektedir (Zorba, Doğu ve Ziyagil, 2000). Sporun birçok türünde olduğu gibi futbol da, bedensel ve zihinsel gelişim yanında fizyolojik, motorik özelliklerin gelişimini sağlayan yüklenmelerin tümünü içermektedir (Özyurt, 1999: 2-3).

Dünya literatürlerinde futbol hakemlerinin fizyolojik, antropometrik ve performans parametreleri üzerine birçok çalışmalar bulunmaktadır. Onüç uluslararası seviyedeki futbol hakemi maç analiz sistemi ile uluslararası maçlar da gözlemlenmiş ve aktivite profilleri incelenmiştir (Castagna ve Dottavio, 2003: 775-80). İtalya seri A maçlarında görev alan elit futbol hakemleri çeşitli uygunluk testlerine tabi tutulmuş ve performansları gözlemlenmiştir (Castagna ve Dottavio, 2003: 825-50). Bir başka çalışmada otuzüç üst klasman futbol hakeminin resmi maçlar boyunca çalışma-oran profilleri ele alınmıştır (Dottavio ve Castagna, 2001: 167-71). Ülkemizde ise üst klasman Türk futbol hakemlerinde postür bozukluğu, kas kısısalığı (Sarı, Şamil, Zorba ve Ziyagil, 1996) ve doksan dakika boyunca enerji kaynaklarının kullanılması üzerine incelemeler yapılmıştır (Kartal, 1992).

Başka bir çalışma da her geçen gün hızlanan ve tempo kazanan ekonomik yönüyle de bir endüstri halini alan futbol oyununun yönetimi için seçilen futbol hakemlerinin bazı fiziksel uygunluk parametrelerinin incelenmesi, klasmanlar arası karşılaştırılması ve hakemlerin vücut kompozisyonu değerleri ile fiziksel performans değerleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Kayışoğlu ve Koz , 2003: 199).

Fakat tüm kesimin ilgilendiği futbolun saha içi yönetiminde her zaman büyük sorunlar ve tartışmalar devamlı var olmaktadır. Hakemlerin aldıkları kararların kesin ve değişmez olması, hakemlerin saha içinde tek yönetici olmaları, hakemlerinde maç yönetimlerinin tartışılmasına ve hatta bu yönetimlerin özel hayatları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bugün medyada spor programlarında hakem kararları devamlı tartışılmaktadır. Bazen haftalarca süren bir spor gündemi oluşmaktadır. Bu noktada saha içinde tartışılmaz yetkilere sahip bu insanların kim oldukları, eğitim düzeylerinin ne olduğu, gelirleri, sosyal yaşantıları ve sorunları gibi konular çoğu zaman tartışılmamış ve hiçbir zaman gündeme getirilmemiştir.

Hakemler birçok çirkin ve haksız sözlere veya hareketlere muhatap olabilmektedirler. Acaba buna neden katlanmaktadırlar? Para veya şöhret için mi? Bunun

ikisini de sağlayabilen hakeme belki de şimdiye kadar hiç rastlanmamıştır. O halde bunun cevabı ancak, hakemler bu işi hastalık derecesinde hobi olarak yapmaları verilebilir (Kozanoğlu, 1990: 74).

Biz bu çalışmamızda Edirne bölgesi klasman ve bölge hakemlerinin bazı parametreleri, gelirleri, sorunları ve sosyo-ekonomik durumlarını tespit edilmiştir.

Materyal ve Metot

Bu çalışmanın amacı Edirne bölgesinde futbol hakemi olarak görev yapan yaşları 20–55 arasında değişen bölge ve klasman hakemlerin (n=35) sosyo-ekonomik durumlarını ve hakemlik camiası ile ilgili sorunlarını tespit etmektir.

Survey yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışma doğrultusunda hakemlere yaş, boy, vücut ağırlığı, sosyal aktivite ve hakemlik camiasının sorunları, bölgedeki rekreatif aktivite ile ilgili soruları içeren bir anket uygulanmıştır. Hakemler üç dereceli (evet, hayır, bazen) bir ölçek üzerinde ilgili önermeler hakkında görüşlerini işaretlemişlerdir.

İstatistiksel Analiz: Bölge ve klasman hakemlere uygulanan anketlerden elde edilen verilere göre sonuçlar, IBM uyumlu kişisel bir bilgisayarda, SPSS for Windows paket programında aritmetik ortalama (X), standart sapma (SS) ve frekansları (yüzdeleri) alınmıştır.

Bulgular

Bu çalışmaya Edirne bölgesinde aktif olarak hakemlik yapan klasman ve bölge hakemleri dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan hakemlerin deneklerin yaş ortalaması 30.50 ± 10.61 yıl, vücut ağırlıkları 73.57 ± 7.26 kg ve boyları 177.07 ± 6.63 cm olarak bulunmuştur (Tablo 1).

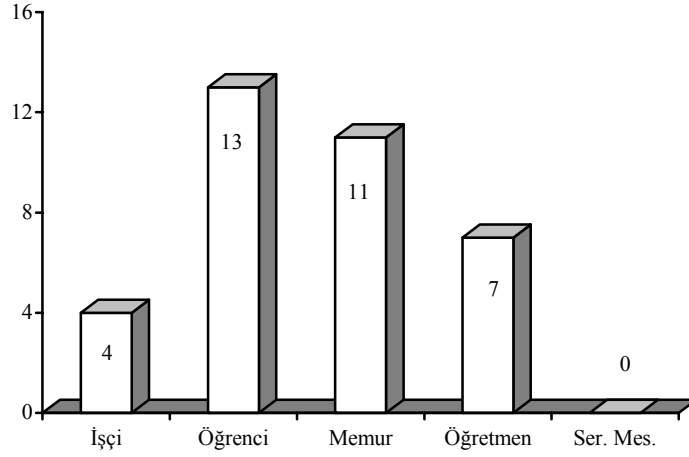
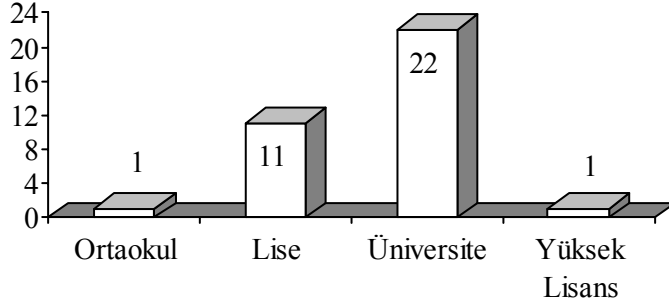
Tablo 1: Hakemlerin Yaş, Vücut Ağırlığı ve Boy Parametrelerinin Aritmetik Ortalama (X) ve Standart Sapma (SS) değerleri

Parametreler	N	X	SS
Yaş (yıl)	35	30.50	10.61
Vücut Ağırlığı (kg)	35	73.57	7.26
Boy (cm)	35	177.07	6.63

Edirne bölgesi klasman ve bölge hakemlerinden çalışmaya katılan hakemlerin (n=14) % 40'si evli, (n=21) % 60'ının bekar oldukları tespit edilmiştir.

Edirne bölgesi hakemlerinin (n=22) % 62.9'sinin üniversite mezunu olduğu, (N=11) % 31.4'ünün ise lise mezunu olduğu tesbit edilmiştir. Edirne bölgesindeki hakemlerin eğitim düzeyleri oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir (Şekil 1.).

Şekil 1: Hakemlerin Eğitim Düzeyleri

Şekil 2: Hakemlerin Meslek Grupları

Bölge ve klasman hakemlerin mesleki durumlarına bakıldığında; öğrenci (N=13) % 37.1, memur (N=11) % 31.4 ve öğretmen (N=7) % 20.0 olarak bulunmuştur. Hakemlerin çoğunlukla kamu personelinin olduğu tespit edilmiştir (Şekil 2).

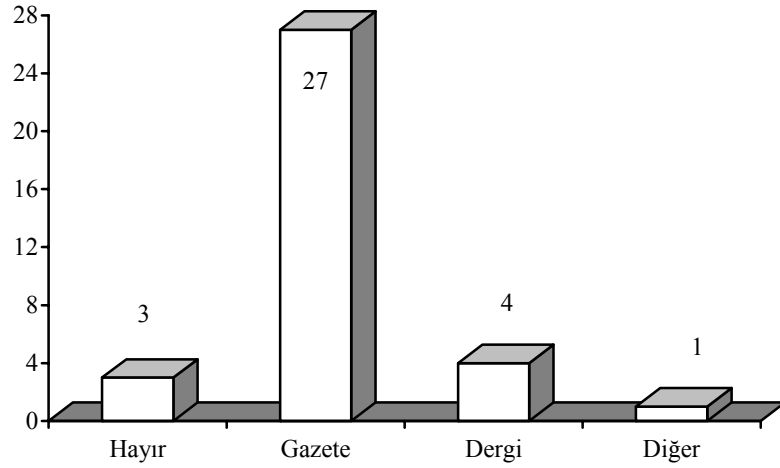
Tablo 2: Hakemlerin Serbest Zaman Aktiviteleri

Etkinlikler	N	Sık		Bazen		Hiçbir Zaman	
		N	%	n	%	n	%
Pikniğe Gitmek	32	3	8.6	25	71.4	4	11.4
Disko-Bar'a Gitmek	32	3	8.6	17	48.6	12	34.3
Kitap Okumak	32	6	17.1	23	65.7	3	8.6
Spor Yapmak	35	33	94.3	2	5.7	0	0
Sinemaya Gitmek	33	8	22.9	24	68.6	1	2.9
Balık Tutmak, Avcılık	31	3	8.6	17	48.6	11	31.4

Hakemlerin serbest zaman aktivitelerinde çoğunluğunun sıklıkla spor yaptığı (N=33) % 94.3 görülmüştür. Yine hakemlerin kısmen pikniğe (N=25) % 71.4, disko-bara

(N=17) % 48.6, sinemaya (N=24) % 68.6 ve (N=17) gittikleri, avcılıkla % 48.6 uğraştığı ve kitap okuma (N=23) % 65.7 alışkanlığının olduğu belirlenmiştir. Klasman ve bölge hakemlerinin serbest zaman aktivitelerini eğitim düzeyleri ile paralel olarak birçok aktiviteye katıldıkları anlaşılmıştır.

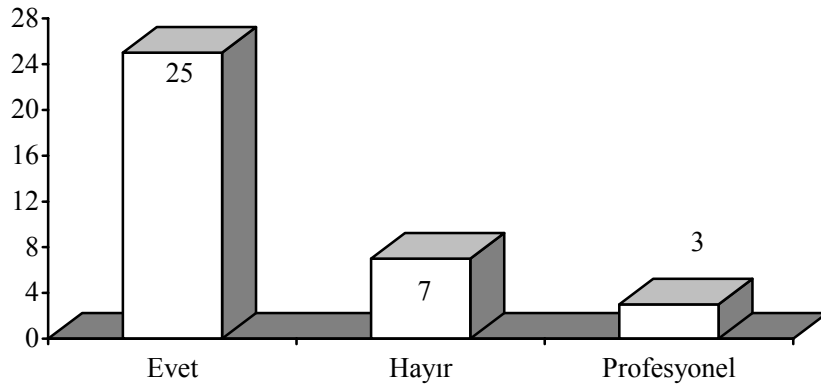
Şekil 3: Hakemlerin Futbol İle İlgili Takip Ettikleri Yayınlar

Edirne bölgesi hakemlerinin eğitim düzeyinin yüksek olması, kendilerini futbol yönünden geliştirme futbol ile ilgili güncel yayınları takip ettikleri görülmektedir.

Eğitim seviyesi yüksek olan bölgesel ve klasman hakemlerin büyük bir kısmı gazete (N=27) % 77.1, dergi (N=4) % 11.4 takip etmekte ve kendilerini hakemlikte geliştirmeye çalıştıkları anlaşılmıştır. Bununla birlikte çok azınlıktaki bir kısmın ise herhangi bir yayını takip etmedikleri belirlenmiştir.

Şekil 4: Hakemlerin Futbol Geçmişleri

Edirne klasman ve bölge hakemleri (N=25) % 71.4'ü geçmişte futbol oynamışlar ve hatta (N=3) % 8.6'sı profesyonel olarak bu işi yaptıklarını belirtmiştir. % 20.0'ının ise geçmişte futbol oynamadığı anlaşılmıştır.

Tablo 3: Hakemlerin Temel Sorunları ve Genel Düşünceleri

Sorular	Evet		Hayır		Bazen	
	n	%	n	%	n	%
Hakemlik size saygınlık kazandırıyor mu?	28	80	0	0	7	20
Seyirci olarak spor müsabakalarını izlemisiniz?	34	97.1	1	2.9	0	0
Edirne'de hakemlik yapmaktan memnunsunuz?	32	91.4	2	5.7	1	2.9
Hakemlik size ekonomik yönden rahatlık sağladı mı?	6	17.1	25	71.4	4	11.4
Ulusal ve uluslararası müsabakaları izliyorsunuzuz?	35	100	0	0	0	0
Klasman hakemlerin çalışmaları sizce yeterli mi?	7	20.0	26	74.3	2	5.7
Yön. Kurul. Klasman adayı hakemlere desteği yeterli mi?	18	50.4	12	34.3	5	14.3
Edirne bölgesi hakem sayısı sizce yeterli mi?	25	71.4	10	28.6	0	0
Dernek faaliyetleri ve yönetiminden memnunsunuz?	20	57.1	5	14.3	10	28.6
Maç ücretlerini yeterli buluyormusunuz?	0	0	35	100	0	0
Maç ücretlerini zamanında alıyorsunuzuz?	1	2.9	27	77.1	7	20
Maçlara doğru hakemlerin atandığına inanıyorsunuzuz?	14	40	13	37.1	8	22.9
Maç yönetiminde futbolcular yeterli desteği sağlıyor mu?	4	11.4	13	37.1	18	51.5
Maç yönetiminde yöneticiler yeterli desteği sağlıyor mu?	13	37.1	9	25.7	13	37.1
Hakemlikten sonra gözlemci olmayı düşünüyorsunuzuz?	27	77.1	5	14.3	3	8.6
Çocuğunuzun hakem olmasını istersiniz?	23	65.7	9	25.7	3	8.6
Müsabaka sahaları sizce yeterli mi?	0	0	35	100	0	0

Edirne bölgesi klasman ve bölgesel hakemleri, hakemlik işinin kendilerine saygınlık kazandırdığını (N=27) % 80, hakemler seyirci olarak spor müsabakalarını izlediklerini (N=34) % 97.1 Edirne'de hakemlik yapmaktan memnun olduklarını (N=32) % 91.4 ve yaptıkları hakemlik işinin kendilerine ekonomik olarak bir rahatlık sağlamadığını (N=25) % 71.4, hakemlerin tamamının ulusal ya da uluslararası müsabakaları izledikleri tespit edilmiştir.

Hakemler, klasman hakemlerinin çalışmalarının yeterli olmadığını (N=26) % 74.3, yönetimin klasman hakemlere yeterli desteği verdiğine inanmakta (N=18) 50%, Edirne'deki hakem sayısının yeterli olduğuna (N=25) % 71.4, derneklerinin faaliyetlerinden memnun olduklarını (N=20) % 57.1, bunların yanında hakemlerin tamamı maç ücretlerinin yeterli olmadığını (N=35) % 100, maç ücretlerini zamanında

alamadıklarını (N=27) % 77.1 maçlara doğru hakem atandığını düşünmektedirler. Hakemler, sporcuların (N=18) % 51.5 ve yöneticilerin maç sırasında yeterli desteği verdiklerini belirtmişlerdir.

Klasman ve bölgesel hakemler hakemlikten sonra gözlemci olmayı istemekte (N=27) % 77.1 ve aynı zamanda çocuklarının hakem olmalarını istediklerini (N=23) % 65.7, bunların yanında hakemler temel sorun olarak müsabaka sahalарının yeterli olmadığını (N=35) % 100 belirtmişlerdir.

Tartışma

Bulgular değerlendirildiğinde, pek çoğunun bir kurum veya kuruluşta çalışmakta olduğu, çoğunluğu üniversite mezunu olan hakemlerin serbest zaman aktivitelerini eğitim düzeyleri ile paralel olarak birçok aktiviteye katılarak geçirdikleri görülmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan bölgesel ve klasman hakemlerinin büyük bir kısmı gazete ve dergileri takip etmekte ve kendilerini hakemlikte geliştirmeye çalıştıkları görülmektedir.

Günümüzde sporun ulaşılmış olduğu düzey nedeniyle özellikle bazı spor branşlarında üst düzey sporcular spor ve etkinliklere katılmaktan dolayı çeşitli yollarla para kazanabilmekte ve sporun bu boyutu bazıları tarafından aktiviteye katılmada motive edici bir faktör olarak dikkate alınmaktadır (Bakır ve ark., 2000: 68-69). Bununla beraber, geçmişte futbol oynamış ve hatta profesyonel olarak bu işi yapmış hakemlerin çoğunluğu hakemlik yapmaktan memnun olduklarını ancak maç ücretlerinin yeterli olmadığını ve hakemlik işinin kendilerine ekonomik olarak bir rahatlık sağlamadığını vurgulamışlardır. Neticede hakemlerin, hakemliği amatör bir anlayış içerisinde, hakemlik yaptığı branşı sevme, daha önce o branşla uğraşma gibi nedenlerle bir boş zaman uğraşısı olarak tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır (Karaküçük ve Ermihan, 1996: 58-69).

Yetişkinler tarafından boş zamanları değerlendirme ile bir şeyler ortaya çıkarma, güç, statü, prestij, ihtiyaç ile ortaya çıkan bir kariyer gelişimi ve sosyallik elde etme isteği ile (Freysinger, 1987), hakemlerin aynı zamanda hakemlik işinin kendilerine saygınlık kazandırdığına inanmaları ve çocuklarının da hakem olmalarını istemeleri arasında bir paralellik göstermektedir.

Spor tesisleri verdikleri hizmetlerin karşılığında maddi kazanç elde etseler bile, esas itibarıyla, insanların spor ihtiyaçlarını karşılamak için kurulurlar. Özellikle sporun bir kamu hizmeti olarak görüldüğü ülkelerde, devlet tarafından kurulup işletilen spor işletmelerinde ilk ve asıl amacın sporu kitlelere yaymak suretiyle toplumsal hizmet ve sosyal fayda yaratmak olması gerekirken (Torkildsen, 1993: 6-7) hakemler maddiyat dışında kalan temel sorunlardan birinin de etkinliklerin yapıldığı alanlarda müsabaka sahalарının yeterli olmamasını göstermektedirler.

Nitekim hakemlik bir yaşam biçimidir (Koloğlu, 1996). Hakemlerin yaşadıkları sıkıntı ve zorluklara rağmen almış oldukları yetersiz ücretlerden dolayı, onların bu görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerinden kaçındıkları düşünülemez bile.

Sonuç olarak, hakemler zor şartlarda görev yapsalar bile, araştırmamızda ortaya konan bulgulara göre; hakemlik yaptıkları branşı daha önceden yapmış, eğitim düzeyi yüksek, kendilerini geliştirmede çaba içinde olan ve hakemliği bir iş olarak değil, amatör bir anlayış içerisinde yapan insanlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Bu nedenle, hakemlerin seyirci, sporcu, yönetici ve diğer elemanların tutum ve davranışlarından alacakları olumlu bir yaklaşımın onların görev bilinçlerini en üst seviyede tutmalarına yardımcı olacağı unutulmamalıdır.

Kaynaklar

Bakır, M., Serarslan M.Z., Paşaoğlu, A., Sarvan, C., Bayan Voleybolcuların Sosyo-Ekonomik, Kültürel Ve Kişisel Faktörler, s. 68–69, Dönence Basımevi, İstanbul, 2000.

Castagna, C., Abt, G., D'Ottavio, S., Activity profile of international-level soccer referees during competitive matches, *J Strength Cond Res.* Mar; 17(4):775-80, Ancona, Italy, 2003.

Castagna, C., Abt, G., D'Ottavio, S., Relation between fitness tests and match performance in elite Italian soccer referees. *J Strength Cond Res.* May, 17(4):825-50, Ancona, Italy, 2003.

Dottavio, S., Castagna, C., Analysis of match activities in elite soccer referees during actual match play. *J Strength Cond Res.* May; 15(2):167-71, Rome, 2001.

Freysinger V.J., The meaning of Leisure in Middle Adulthood. *JOPERD*, October, 1987.

Karaküçük S., Ermihan N., Boş zamanları değerlendirme açısından hakemlerin hakemlik anlayışları üzerine bir araştırma. *Bed. Eğt. Spor Bil. Der.I*, 2: s. 58-69, 1996.

Kartal, A., Analyses of The Energy Sources Used by Turkish Referees during ninety minutes Soccer Match, Master's Theses in METU, Ankara, 1992.

Kayıoğlu N.B., Koz, M., “Ankara Bölgesi Klasman Futbol Hakemlerinin Fiziksel Performans Ve Somatotip Özelliklerinin İncelenmesi”, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, s. 199, 27–29 Ekim, Antalya, 2003.

Koloğlu, D., Hakemlere Pratik Bilgiler. Milliyet Yayınları, Mart, İstanbul, 1996.

Kozanoğlu, C., Türkiye de futbol “Bu maçı alıcaz !” 2. Baskı, s. 74, Kıyı Yayınları, İstanbul, 1990.

Özyurt, Ö., Futbol ve antrenman ilkeleri. s. 2–3, Onlar Matbaacılık, Ankara, 1999.

Sarı, Z., Şamil, E., Doğu, G., Zorba, E., Ziyagil M.A., Üst Klasman Türk Futbol Hakemlerinin Postür ve Kas Kısısalığı Analizi, 1 Futbol Bilim Kongresi, 30- 31 Mayıs, İzmir, 1996.

Klasman ve Bölge Futbol Hakemlerinin...

Sedat, M., Üst Klasman Hakemlerinin Test Sonuçlarının Analizi, Akdeniz Üniversitesi BESYO (Yayınlanmamış Çalışma), Antalya, 1995.

Torkildsen, G., Leisure and Recreation Management, s. 6-7, 3rd Ed., E and FM Spon, London, 1993.

Zorba, E., Doğu, Gazanfer, Ziyagil, M.A., Uluslar arası ve Klasman Türk Futbol Orta ve Yan Hakemlerin Fiziksel Uygunluk ve Antropometrik Özelliklerinin Belirlenmesi, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi, Cilt V, Sayı 1, 2000.

